

Biskopens nyttårstale januar 2015

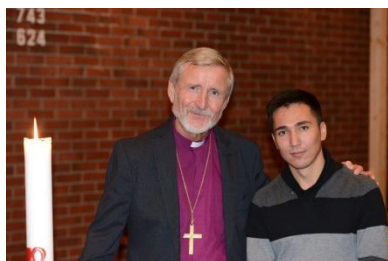

Ufrivillige pilegrimer

Stedet er Stavanger domkirke under 17. maigudstjenesten i 2014, da Grunnloven ble feiret. Et lite tablå var planlagt som innledning til prekenen. Herout Kabede fra Etiopia leste fra § 2:

*Værdigrunnlaget forbliver vor kristne og humanistiske Arv.
Denne Grundlov skal sikre Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighederne.*

Et snaut halvår senere er stedet fremdeles Stavanger, bare kirken en annen. Vi er i Varden kirke.

Fremme i kirken står en ung gutt fra Afghanistan og blir intervjuet av sin fadder om sitt møte med landet som i ett år feiret sine grunnleggende verdier. Navnet hans er Reza. Han flyktet fra sitt hjemland 15 år gammel da hans foreldre ble drept. Det er en dramatisk fortelling som i seg selv burde oppfylle kravene til asyl. Jeg ble kjent med ham i bispegården der han delte sin troshistorie fra det øyeblikk da han ble berørt av godheten han opplevde hos de første kristne han møtte i Europa, katolikker i Hellas. Det vekkes en lengsel i ham, etter en ny og annerledes tilhørighet enn den han er vokst opp innenfor. Etter mange samtaler og erfaringer i møte med kristne venner i Stavanger sier han *ja* til å bli døpt, og til å tilhøre den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus og tro på ham. Han blir døpt i Varden kirke. Fra den dagen for tre år siden gikk han fast i kirken, etter hvert også som frivillig kirketjener. Han tar imot kirkens andre sakrament, brødet og vinen i nattverden, der han forenes med Kristus og med andre kristne brødre og søstre. Han er en del av et kristent fellesskap. Han har funnet et nytt eksistensielt feste i sitt liv.

Men han blir ikke trodd av norske myndigheter. Etter å ha ventet i fem år får han beskjed om at han ikke får opphold i Norge. Nå venter en rettsak, der jeg skal møte i vitneboksen med samme budskap som regjeringen har hørt fra Bispemøtet og fra Mellomkirkelig Råd flere ganger: at norske utlendingsmyndigheter må gi opphold til konvertitter og religiøse minoriteter som kan risikere forfølgelse og tortur ved retur til hjemlandet.

Å selv kunne velge sin religion, å fritt kunne skifte religion og å leve et og gi uttrykk for sin tro, både privat og offentlig, er ukrenkelige rettigheter. Det er Rezas rettighet, og jeg står sammen med Varden menighetsråd og de som lyttet til Rezas troshistorie novemberkvelden i Varden kirke i kampen for at han skal få bli. Det er brudd på religionsfriheten å ikke ville lytte til hans egen historie.

To sokneprester i vårt bispedømme, i Varden og på Jørpeland, blir ikke lyttet til av UNE, når de ut fra nær kontakt med unge asylsøkere som er blitt kristne, burde vært de første til å bli hørt og trodd. Jeg deler sorgen og fortvilelsen hos venner av Karimi Farid fra Jørpeland, som ble tvangssendt ut av landet.

For Reza er det fremdeles et håp om å få bli. Det er vårt moralske ansvar å sørge for at hans integritet og hans tro vernes.

Jeg ber om at UNE anerkjenner og lytter til den faglige dømmekraften og erfaringen til de to prestene som forvalter sakramentene og åpner døren til troens store rom for unge mennesker som hadde flukt som eneste utvei fra vold og undertrykkelse.

Det skal en snuoperasjon fra regjeringen til før jeg tror på realiteten i Grunnlovens § 2 om å sikre *Demokratiet, Retsstaten og Menneskerettighetene*.

Jeg ønsker at vi skal forplikte oss på å stå sammen om de verdiene som i Den norske kirkes Plan for diakoni omtaler som *inkluderende fellesskap og kamp for rettferdighet*. Og jeg takker alle som engasjerer seg i vårt bispedømme for de lengeværende asylsøkere, for barn som kun har opplevd Norge som sitt land og som lever i angst for tvangsretur og for troskonvertitter som har ansikt og navn: Reza og Karimi er bare to av mange skjebner.

Frivillige pilegrimer

De to er *ufrivillige* peregrinos, fremmede, eller pilegrimer som er ordet vi bruker.

Derfor var det naturlig å nettopp minnes de millioner som er drevet på flukt over store deler av verden, da en gruppe *frivillige* pilegrimer ble sendt fra Stavanger domkirke 23. juli, tre år etter terroren mot regjeringskvartalet og Utøya. Denne pilgrimsreisen var av den fredelige- og frivillige-sorten, vi var en gruppe kystpilegrimer langs Europavei 1, og for meg står reisen fra Stavanger til Trondheim på det fredete hurtigruteskipet MS Nordstjernen som et av årets fineste opplevelser.

Og jeg tror forfatteren av *Havets pilegrimer*, Harald Olsen, treffer godt nå han skriver at *Stavanger bispedømme er uten tvil i front når det gjelder å identifisere lokale valfartsmål og tilrettelegge for lokale pilegrimsvandringer*.

Harald Olsen har sett pilgrimsarbeidet vokse og utvikle seg i vårt bispedømme. Vi har aktive pilgrimsmiljø i 7 prostier og det arrangeres årlige vandringer lokalt både i Dalane, Jæren, Stavanger, Tungenes, Karmøy og Ryfylke. I tillegg har flere menigheter gudstjenester og ulike arrangement med pilgrimsmotivet som tema. Utstein pilegrimsgard inviterer hvert år til *Pilegrimsforum* ett døgn i

januar for å gi inspirasjon til lokalt pilegrimsarbeid, øke kunnskapen, bygge nettverk, dele erfaringer og tenke sammen om veien videre.

Pilegrimsturene *Egersund – Stavanger domkirke* og *Stavanger domkirke – Røldal* er blitt årvisse 5-dagers turer og har deltakere fra hele landet.

Foto: Arnt Olav Klippenberg, Stavanger Aftenblad

Stavanger bispedømme er med i samarbeidsprosjektet *Kystpilegrimsleia* sammen med Bjørgvin, Møre og Nidaros bispedømmer og Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane, Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag fylkeskommuner.

I sommer var vi med på den offisielle lanseringen av *Kystpilegrimsleia*. Vi hadde først en dag i Rogaland, fra Sogndalstrand til Utstein, den 13. juni, da vi stoppet i hver kommune som berøres av denne pilegrimsleden og fikk møte ordførere, proster, prester og andre fra lokalmiljøene. Vi møtte gjestfrihet og engasjement alle steder.

Lanseringsseilasen med MS Nordstjernen fra Stavanger til Trondheim i slutten av juli, hadde stopp på Avaldsnes

Foto: Haugesunds avis

og andre viktige pilegrimssteder langs kysten og offisiell markering med riksantikvar Jørn Holme og biskopene fra Stavanger, Bjørgvin, Møre og Newcastle, på Selja.

Kystpilegrimsleia skal etter prosjektplanen være etablert som en sammenhengende led, som en kan reise på egenhånd, i løpet av 3 år.

Pilegrimsmotivet kan gi god hjelp til egen livstolkning.

Det løfter fram og kobler sammen verdier som respekt for skaperverket og medvandrere, åpenhet, helhet, tilhørighet, forvalteransvar, gjestfrihet, fellesskap, enkelhet, langsomhet ... og utfordrer oss til miljøbevissthet, rettferdig fordeling, inkludering, dialog, åpne kirker...

Pilegrimsinteressen åpner opp for mange muligheter for ulike grupper i menighetsarbeidet. Ikke minst er selve kirkebygget med all sin symbolikk og historie et godt utgangspunkt i dette.

(jf. Pilegrimskartet.)

Lokalt eierskap og engasjement er grunnlaget for utvikling av levende pilegrimsleder regionalt og nasjonalt. Vi har kirkebygg, kulturminner, spennende historie og fortellinger å øse av i vårt bispedømme. Ta det i kreativt bruk! Og del gjerne gode ideer og opplegg som har fungert.

Kirken i den kulturelle grunnmuren

Når Rogaland fylkeskommune skal ferdigstille sin regionale kulturplan for Rogaland 2015-2025, har jeg varslet i mitt høringssvar at vi ønsker en langt klarere bevissthet om kirken og trossamfunnenes rolle i den kulturelle hverdagen for folk flest. Vi har gjort fylkeskommunen oppmerksom på hvordan kirkens rolle som sentral kulturaktør og kulturarena er beskrevet i Enger-utvalgets Kulturutredning (NOU 2013:4):

Den norske kirke har som folkekirke en særlig rolle som formidler av kulturarven, slik den er innvevd i kirkebygg og menneskers livsriter. Den norske kirke har en landsdekkende kulturell infrastruktur med tilstedeværelse i alle landets kommuner. Kirken er en viktig arena for kirkemusikk, visuell kunst og andre kulturaktiviteter, herunder både profesjonell virksomhet og amatørkultur, som kor, fritidsklubber, danse- og teatergrupper. Den framstår flere steder i landet også som en viktig kulturprodusent. Kirkebyggene er sentrale kulturbærende arenaer som utvalget regner som en del av den kulturelle grunnmuren.

Enger-utvalget løfter også frem *kirkemusikerne* som viktige kulturarbeidere i sine lokale miljø og sier: *Utvalget mener at kirkemusikerrollen står sentralt i utviklingen av kirken som kulturarena.*

Tall vi har fått inn viser at menighetene i 2013 arrangerte 699 kulturarrangement, hvorav 478 var konserter. Det er registrert 79 271 publikummere. I tillegg er kirkene brukt av andre til kulturarrangement. Her er det registrert 310 arrangement med til sammen 70 549 publikummere.

Jeg ser frem til et tett samarbeid med Rogaland fylkeskommune om vårt felles ansvar for å forvalte kulturarven. Kanskje kunne første fellesprosjekt være det aktive samspillet med utviklingen av Kystpilegrimsleia som en del av en sammenhengende reiserute langs kysten, som en St. Olavsvei og som en europeisk kulturvei med utgangspunkt i kulturminner og helligsteder.

Fra det trygge ut i mangfoldet

De første pilegrimer som kom til vår kyst var misjonærer. Den jordnære keltiske spiritualiteten har preget korbispedømmet, som biskop Birkeli kalte Stavanger. Og fremdeles er hver eneste visitas preget av åpne samtaler om hva det betyr i dag å være en misjonær kirke også på lokalplanet. Under Ryfylke-visitas i Strand, Jørpeland og Forsand i mars 2014, reflekterte prost Sigrid Sigmundstad over hvordan vi kan være en levende kirke lokalt. Hun spør:

Klarer me å vere i kontakt med folk slik Jesus gjorde det? Vågar me med frimod å gå ut i det mangfaldet eit lokalsamfunn er og fortelje om Gud og hans kjærleik til alle? Det er ei utfordring å bevege seg ut frå det trygge og ut i eit mangfald som me ikkje heilt har oversikt over, og som me ikkje alltid veit heilt korleis me skal møte. Det gjeld eit mangfald av meiningar, eit mangfald av erfaringar og eit mangfald av tru og bakgrunn. Eg trur at noko av det viktigaste me kan gjere i dag er å oppmuntre kvarandre til å stole på at Den treeinige Gud vil vere med oss ut i dette mangfaldet. Våge å dele vår tru med kvarandre i respekt og kjærleik. Men skal me ut i mangfaldet må me vite kvar sentrum er, kven som held kyrkja saman: det er Jesus Kristus.

Mi erfaring er at kyrkjelydane i Forsand, Jørpeland og Strand «veit på kven eg trur». Utfordringa ligg i å våge og møte mangfaldet i våre eigne nærmiljø. Å ta sjansen på å vere saman sjølv om me då må romme også det som er ulikt. La oss lytte, sjå og snakka med kvarandre. La oss ta ansvar for at det blir godt å bu i Forsand og Strand kommunar. Og ikkje minst – la oss dele av våre erfaringar med den levande Kristus.

Jeg vil gjerne gjøre prestens ord til mine. Og både denne visitasen, og samtlige dypdykk i menighetenes liv gjennom hele året har vist at Ungdommens kirkemøtes forståelse av misjon fra 2005 fremdeles har aktualitet.

Som kirke utfordres vi at det Ungdommens Kirkemøte har lært oss om det å være en misjonerende kirke. Ungdommene bruker tre begrep som jeg tror favner det som fortsatt må prege livet i våre menigheter. Det er ordene dele, dialog og nærvær. Med ungdommenes egne ord:

- *Med deling mener vi å fortelle om det Jesus har gjort og stadig gjør for oss.*
- *Med dialog mener vi en samtale mellom likeverdige partnere. En vellykket dialog innebærer ydmykhet, åpenhet og villighet til forandring.*
- *Med nærvær mener vi fellesskap som er solidarisk og viser omsorg for hverandre. Gjennom nærværet er vi lys og salt i verden.*

Om stillhet, hvile og verdi

Min erfaring både fra Ungdommens Kirkemøte gjennom mange år og fra vårt eget Ungdomsråd og Ungdomsting, er at vi skal lytte aktivt til deres stemme. Gjennom året vi har bak oss, her jeg registrert en ny bevegelse i retning stillhet blant ungdommen.

Den siste helgen i november ble ungdomskonferansen UanZ arrangert i Frøyland og Orstad kirke. 300 ungdommer fra menighetene i Jæren prosti kom sammen for å få påfyll til sitt trosliv. Forkynnelse, lovsang, seminarer, fellesskap og høyt lydnivå preget helgen, på ungdommers vis. Men det ble også gitt rom for stillhet. I halvannen time på lørdag ettermiddag gikk hver av de 300 unge og satte seg for seg selv et sted i eller utenfor kirken, med Bibelen på fanget, for å ha stille tid med Gud. Og to av kirkens rom var satt av for stillhet, bibellesning, bønn og veiledning gjennom hele helgen. Vi er stolte av de mange dyktige medarbeiderne vi har i Jæren prosti, som får til dette årvisse arrangementet. I en tid der vi setter sterkt fokus på å nå bredden av barn og unge, er det viktig at de ungdommene som er ledere, som gir av seg selv helg etter helg i ungdomsarbeidene, har et sted der de bare kan senke skuldrene og få påfyll og fellesskap. Jeg vil oppmuntre ungdomsarbeidere i andre prostier til å besøke UanZ neste høst, for å se om det kan være en ide å arrangere noe lignende i eget prosti.

Når jeg om snaue to uker skal møte en stor flokk ungdommer på LIV-kurs i Norheim kirke for å dele erfaringer om det å være kristen, tar jeg med meg det en konfirmant sa da hun ble intervjuet av soknepresten i Tananger under en visitaskveld: *det viktigste er å være del av et miljø*. Da vi ba for Tananger og Ræge menigheter på bønnevandringen, gjenspeilte bønnene også det vi hørte fra ungdommene selv, i en stadig tøffere prestasjons- og vellykkethetskultur:

«For alle som sliter med prestasjonsangst og følelse av utilstrekkelighet, ber vi at de i din kirke vil finne *hvile og verdi*.»

Kanskje er det nettopp her vi skal bruke kreftene for å skape *Mer himmel på jord*, som Kirkemøtet har satt som hovedoverskrift for perioden 2015 – 2018. Vi hører til i et fellesskap der vi kan finne både hvile og verdi. Bevegelsen som kommer fra kirkens ungdommer handler om å gi rom for stillhet, bibellesning, bønn og veiledning. Og jeg vil føye til: å gi rom for skriftemålet, som er underkommunisert i mange menigheter. Skriftemålet har fått oppmerksomhet i pressen gjennom skriftestolen i Både-Og-huset i Sandnes sentrum. Fra egen presteerfaring vet jeg at dette må forkynnes frem, og at prestene selv må gå foran.

Biskop Halvor Bergans ord om skriftemålet, som han sendte menighetene i heftet *Skyldig og frikjent* da han avsluttet tjenesten i Agder bispedømme, fortjener å bli tatt frem igjen, også som min støtte til det positive Sandnes-prosjektet.

Om skriftemålet kom mer i bruk, tror jeg vi skulle oppleve at mye vondt ville bli rensset ut og at fellesskapet mellom oss og omsorgen for hverandre ville bli styrket. Det ville utvilsomt føre til renere luft og større åpenhet og tillit oss kristne imellom.---

Den som begynner å bruke skriftemålet, vil snart få merke hvilken gave og velsignelse det formidler, og hvilken enorm betydning det har for ens kristenliv.

Noen glimt til glede

Foto: S.R., Lund m.blad

- Å lese Terje Gilbergs utfordrende artikkel i Lund og Heskestad menighetsblad (nr 4, 2014): *Lund menighet vil bli grønn*. Han understreker at *grønn menighet handler om å erfare at små lokale handlinger er viktige som svar på de store globale utfordringene. Å gjøre noe skaper engasjement, håp og optimisme*. Her er det mye godt stoff til etterfølgelse!
- Salmemaraton
Vi har bak oss en fantastisk nasjonal felleserfaring med salmesang på NRK som samlet store deler av folket om salmene som en viktig del av hele nasjonens kulturarv. Det var mange av oss som sang foran TV-skjermen da sluttsalmen lød, Eyvind Skeies og Sigvald Tveits mektige *Jeg tror på jordens forvandling*. Jeg opplevde å være del av en arv som lever, som er i stand til å tolke menneskers lengsler og sorg, glede og forventning, nettopp gjennom musikken og salmenes språk.
- Å se det positive engasjementet til Aksjon Dåp for at flere skal søke dåp og trosopplæring. Vi kan glede oss over at nesten 70 menigheter nå deltar aktivt. Dette vil gi resultater!
- Å se at det startes trosopplæring for voksne, som i Stokka kirke, der professor Jostein Ådna engasjerer både tanke og hjerte med søndagsskole for voksne.

- Å ordinere Rado Ramalahy Rabenorolahy fra Madagaskar til tjeneste som ungdomsprest i Lura kirke, og å vigsle Beena Karpisova fra India i Domkirken til tjeneste som kantor. Den norske kirke blir beriket av å få dele erfaringen den universelle kirkes mannskap tar med seg inn i vårt lokale arbeid.

- Å sitte rundt samme bord i bispegården, med imamer, muslimske og kristne ledere for å planlegge demonstrasjonen i Stavanger mot terrorisme i kjølvannet av de grusomme ISIL-handlingene i Irak.
- Å følge prosjektet *Ung Dialog* som Dialogsenteret har arbeidet mye med i 2014. Ni ungdommer fra de tre største livssynssamfunn i bispedømmet vårt har gjennomført et kurs i tros-dialog og samhandling, har lært av hverandre - og har tatt sine erfaringer med seg inn i skoleklasser. For det kommende året planlegges det ett eller to nye Ung-Dialog-kurs. En av de viktige pådriverne for dette ungdomsrettede tiltaket er BDR's eget Ungdomsråd, som fortjener en særlig takk for sitt engasjement på dette området.

Det er mitt håp at vi i 2015 kan etablere et sterkere samarbeid med enkeltmenigheter og kristne ungdomsorganisasjoner, slik at erfaringene fra Ung Dialog knyttes sterkere opp til kirkens ungdomsarbeid.

- Å få nyhetene fra Sola, Strand og Klepp om bevilgningene til prosjektering av nye kirker, i Sola, på Tau og på Klepp.

- Å delta ved grunnsteinsnedleggelsen for den nye kirken i Ålgård, i begeistringens tegn. Og å se fram til vigsling 15. mars i år, Kopervik i 2016 og så Sola, Strand, Klepp...

- Å høre Liv Ullmann tale om nåde, forsoning og tilgivelse under idé-seminaret på filmfestivalen i Haugesund, sammen med bl.a. filmskaper Erik Poppe og etikkprofessor Paul Leer-Salvesen, som begge kommer til prestekonventet i juni med same tema.

Og det er med ordet nåde jeg vil gå inn i det nye året. *Jeg vil lage en film om Nåde, og den skal være varm*, sa Liv Ullmann, med referanse til datter Linn Ullmanns roman *Nåde*. Jeg kunne dele med henne salmen med samme navn av Johannes Møllehave, der det står:

Nåden

*Nåden er din dagligdag
hverdagen, det nære.
Mennesker at leve med
nåden er: at være.*

*Nåden er den kærlighed
som ble grundløst givet.
Nåden er den hverdag som
binder dig til livet.*

*Nåden er et ord fra Gud
over alle dage.
Nåden er når alt er tabt
at få alt tilbake.*

*Nåden er hver levet dag
hvert tilfeldig møte.
Nåden er det levende
som står op af døde.*

*Uden håb og uden Gud
lar vi døden råde.
Tro og håb og kærlighed
får vi kun af nåde.*

Og jeg skulle ønske Liv Ullmann og dere alle kunne ha hørt Tasta barnegospel på en flott kulturkveld under visitasen i februar synge om *Gud som bor på Tasta i kirka vår...* der det synges konkret om nåden:

*Her blir brød og vin til nåde.
Her blir bønn til hjelp og trøst.
Her blir uro til tilgivelse og fred.
Og jeg må ikke forstå det,
for det holder at jeg tror,
dermed er vi ganske mange som er med.*

Kjære medarbeidere,

I våre kirker over hele bispedømmet blir brød og vin til nåde. Det motiverer oss til å vitne i ord og gjerning om frelse, frihet og håp i Jesus Kristus. Guds gode velsignelse følge dere i tjenesten i 2015.